

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการอนุรักษ์และสืบทอดคหิชาวบ้านอีสาน สรุปผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการอนุรักษ์และสืบทอดคหิชาวบ้านอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของคหิชาวบ้านอีสาน และบทบาทของครูภาษาไทยในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตร วารสาร เอกสาร บทความ และหนังสือต่าง ๆ ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นได้สร้างแบบสอบถามชั้น 1 ชุด เพื่อถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการอนุรักษ์และสืบทอดคหิชาวบ้านอีสาน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบแบบมาตราส่วนประเมินค่า และแบบปลายเปิด แล้วนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาให้ข้อเสนอแนะและแก้ไข เมื่อปรับปรุงตามที่คุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะแล้ว ได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีใช้ตัวอย่างประชากรจำนวน 10 คน แล้วนำผลจากการทดลองใช้นั้นมาปรับปรุงแก้ไข ให้แบบสอบถามมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากร คือครูภาษาไทยซึ่งสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสุ่มตัวอย่างไว้แล้ว จำนวน 7

จังหวัด จังหวัดละ 3 โรงเรียน จำนวน 21 โรงเรียน รวมตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น
ประมาณ 210 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาที่เป็นฉบับสมบูรณ์สำหรับใช้ในการ
วิเคราะห์จำนวน 172 ชุด คิดเป็นร้อยละ 81.90

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติคือ
ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาร้อยละ ตอนที่ 2 ความคิด
เห็นชอบของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการอนุรักษ์
และสืบทอดคตินานาชาติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยง
เบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วก็นำเสนอในรูปแบบตาราง ส่วนในตอนที่ 3 ข้อมูลซึ่งได้
จากแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค รวมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอ
แนะวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่แล้วนำเสนอในรูปแบบของการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ

ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี
นับถือศาสนาพุทธ คุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ได้ความรู้ทางคตินานาชาติมาโดย
การเรียนอย่างเป็นทางการในหลักสูตรระดับอุดมศึกษา การอบรมเพิ่มเติมมีน้อย
และมีครูภาษาไทยจำนวนหนึ่งที่ไม่มีความรู้ทางคตินานาชาติเลย เพราะสถานฝึกหัดครู
บางแห่งไม่เปิดสอน และบางแห่งที่เปิดสอนก็เป็นเพียงวิชาเลือกจะไม่เรียนก็ได้
ส่วนใหญ่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีชั่วโมงสอนสัปดาห์ละ 16 - 20 คาบ
มีประสบการณ์ในการสอนภาษาไทย 6 - 10 ปี หน้าที่พิเศษที่รับผิดชอบนอกจากการ
สอนคือการเป็นที่ปรึกษาชมรม หรือชุมนุมที่เกี่ยวข้องกับภาษาหรือวัฒนธรรม
มีภูมิสำเนาเดิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและพูดภาษาไทยถิ่นอีสาน (หรือลาว)
ได้ ความสามารถในการแสดงกิจกรรมเพลงพื้นเมืองอีสานชนิดต่าง ๆ ส่วนใหญ่
อยู่ในระดับแสดงไม่ได้เลย

ตอนที่ 2 ความเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการอนุรักษ์และสืบทอดคตินาบ้านอีสาน

2.1 ด้านการอนุรักษ์ (รวบรวมและศึกษา) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด กับการที่ครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรทำการรวบรวมและศึกษาคติชาวบ้านอีสาน และควรให้ครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการสนับสนุนให้เข้าศึกษาอบรมเป็นพิเศษทางด้านคตินาบ้านอีสานตลอดจนระเบียบวิธีในการรวบรวม ข้ออื่น ๆ เห็นด้วยในระดับมาก

2.2 ด้านการสืบทอด (ส่งเสริม เผยแพร่และเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดกับคำกล่าวของนักกีฏวิทยาที่ว่า หากไม่อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านแท้ ๆ ไว้แล้ว จะทำให้ชาติต้องสูญเสียความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไปในที่สุด ข้ออื่น ๆ เห็นด้วยในระดับมาก

ตอนที่ 3 ปัญหาหรืออุปสรรคหรือข้อเสนอแนะ

3.1 ปัญหาและอุปสรรค

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า หลักสูตรวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาคติชาวบ้าน ครูมีงานในหน้าที่และภาระส่วนตัวมากทำให้ไม่มีเวลาพอ ขาดความรู้ความสามารถ ขาดแหล่งวิชาการ ขาดที่ปรึกษา ขาดผู้ริเริ่มนำทาง ผู้บริหารไม่สนับสนุนและไม่เห็นความสำคัญ ขาดงบประมาณ เพื่อนร่วมงานและหน่วยงานอื่นไม่เห็นความสำคัญจึงขาดกำลังใจและการประสานงาน

3.2 วิธีแก้ไขและข้อเสนอแนะ

ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า รัฐควรให้ความสำคัญและสนับสนุนอย่างจริงจัง ควรบรรจุไว้ในหลักสูตรวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาด้วย ให้ครูได้รับการศึกษาอบรมเป็นพิเศษในคานนี้ หน่วยงานอื่น ๆ ควรได้รับการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญ ควรตั้งหน่วยงานอิสระที่ไม่มิงงานประจำอย่างอื่นขึ้นมารับผิดชอบในระดับจังหวัดหรือระดับอื่น ๆ ควรจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ลดงานประจำครูลง จัดสรรงบประมาณหรือขอความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งของเอกชนเพื่อหาทุน ปรับปรุงทัศนคติของผู้บริหารทุกระดับให้เห็นความสำคัญและแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นควบคู่ไปด้วย

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการ อนุรักษ์และสืบทอดคตินาชาวบ้านอีสาน สามารถอภิปราย ผลดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การวิจัยครั้งนี้พบว่า ครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีคุณวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี ซึ่งตรงกับผลการวิจัยที่ผ่านมาว่าครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ ในสังกัดกรมสามัญศึกษามีคุณวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี เป็นส่วนใหญ่ (กมล รอดคล้าย 2526 : 77) ด้านการสอนพบว่าครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีชั่วโมงสอนระหว่าง 16-20 คาบต่อสัปดาห์ ซึ่งเป็นไปตามกำหนดมาตรฐานอัตรากำลังที่กำหนดชั่วโมงปฏิบัติของครูสายการสอนไว้ระหว่าง 18 - 20 คาบต่อสัปดาห์ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนภาษาไทยแล้ว 6 - 10 ปี

เกี่ยวกับสภาพและการ ได้มาซึ่งความรู้ทางคตินาวิทยาพบว่า มีครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ทางคตินาวิทยาเลย ถึงร้อยละ 43.59 และแสดงกิจกรรมเพลงพื้นเมืองอีสานไม่ได้เลยเป็นส่วนใหญ่ ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นถึงการขาดหน่วยงานรับผิดชอบในการให้การศึกษาอบรมทางคตินาวิทยาอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ทั้งนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบในการวิจัยเดียวกันนี้ว่า มีครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับความรู้ทางคตินาวิทยามาโดยผ่านการอบรมอย่างเป็นทางการเพียงร้อยละ 4.06 และมีการจัดการอบรมดังกล่าวขึ้นเพียง 2 ครั้ง

นอกจากนี้การวิจัยยังพบว่า ครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีภูมิสำเนาเดิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถพูดภาษาไทยถิ่นอีสาน(หรือลาว) ได้เป็นอย่างดี ครูส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 35.42 ปีถึงศาสนาพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเขียนของจารุบุตร เรืองสุวรรณ(2520:หน้า) ที่กล่าวว่า ชาวอีสานสัมพันธ์แนบแน่นกับพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนในวรรณคดีอีสาน การนี้ ย่อมส่งผลคานคือบทบาทครูภาษาไทย ในการ อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม

ท้องถิ่น การพูดภาษาเดียวกันนั้นนอกจากจะแสดงถึงการ เป็นพวกเดียวกัน และทำให้ การสื่อสารมีประสิทธิภาพแล้ว อุดมวรรณ ภาควาณิช (2524 : 61) ยังพบว่า "จากการทดลองสอนในเนื้อหาวรรณกรรมพื้นบ้านพบว่าถ้าใช้วิธีการสอนโดยใช้ภาษา ดินจะกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจและรู้สึกพอใจมากเป็นพิเศษ" อนึ่งวรรณกรรมอีสาน นั้นแม้จะเขียนด้วยอักษรขอม ธรรม หรือไทยน้อยก็ดีก็ล้วนเขียนเป็นภาษาท้าวทั้งสิ้น (สิริวิวัฒน์ คำวันสา 2526 : สัมภาษณ์) การรู้ภาษาไทยถิ่นอีสาน(หรือลาว)มาก เพียงไร ก็เป็นประโยชน์ในการเข้าใจและเข้าถึงวรรณกรรมอีสานมากเพียงนั้น เหล่านี้สอดคล้องกับความคิดของวีระ บำรุงรักษ์ (2525 : 48 - 49) ที่ว่า หากครูภาษาไทยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ มีความ สนใจวัฒนธรรมพื้นบ้านพื้นเมือง ก็จะสามารถถ่ายทอดความรู้ด้านวัฒนธรรมให้แก่ เยาวชนได้เป็นอย่างดี และยังมีส่วนร่วมในการทะนุบำรุงรักษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีก ด้วย นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้ยังพบอีกว่า ในจำนวนที่ทำการศึกษาทั้งหมด 21 โรง เรียนนั้น มีครูภาษาไทยเป็นที่ปรึกษาชมรม หรือชุมนุมเกี่ยวกับภาษาหรือศิลปวัฒนธรรม ถึง 73 คน เฉลี่ยแล้วโรงเรียนละ 3 คนขึ้นไป มากกว่าบางท้องถิ่น เช่น ภาคใต้ ในเขตการศึกษา 3 เฉลี่ยแล้วเพียงโรงเรียนละ 1 คนขึ้นไป (กมล รอดคล้าย 2525 : 77) แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้ความสำคัญสนับสนุนกิจกรรมด้านภาษาหรือศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างดี ดังนั้นหากปัญหา การอนุรักษ์และสืบทอดคหิตชาวบ้านอีสานด้านอื่น ๆ ได้รับการแก้ไขแล้ว ครูภาษาไทย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีบทบาทอย่างสูงในการอนุรักษ์และสืบทอดคหิตชาวบ้าน อีสาน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือในการอนุรักษ์และสืบทอดคหิตชาวบ้านอีสาน

2.1 ด้านการอนุรักษ์ (รวบรวมและศึกษา) จากการสอบถาม สอดถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมากที่สุดกับการที่ครูภาษาไทย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำการรวบรวมและศึกษาคหิตชาวบ้านอีสาน แสดงให้ เห็นถึงความตระหนักในหน้าที่และรู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างดี ซึ่ง การทำการศึกษาด้วยตนเองนั้นนอกจากจะทำให้ได้สัมผัสกับชีวิตจริงในชนบทเพราะ

ต้องรวบรวมจากชาวบ้านโดยตรง อาจจะโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การให้
 ทอบแบบสอบถามหรือเก็บเอาของจริงมา ซึ่งเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ต่าง
 ทั่ว ๆ อย่างกว้างขวางได้วิธีหนึ่งแล้ว การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองยังก่อให้เกิดความรัก
 ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมของ
 ชชาติ ทั้งนี้คงเป็นเพราะว่าการศึกษาภาคีชาวบ้านยอมรับข้อมูลต่าง ๆ ในท้องถิ่น
 เพราะท้องถิ่นเป็นแหล่งข้อมูล แหล่งวิชาการที่สำคัญมาก เมื่อได้พบข้อมูลประเภท
 ต่าง ๆ เขาย่อมพบว่า ท้องถิ่นของตนมีสิ่งค้ำจุนอยู่มาก เช่นอาจจะพบว่า ปริศนา
 คำทายมีลักษณะสร้างสรรค์ ภาษิตชาวบ้านมีคติยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
 ได้ นิทานหรือวรรณกรรมท้องถิ่นสนุกสนานเพลิดเพลินและเป็นต้นเค้าของวรรณคดีเอก
 ของชาติ ฯลฯ การค้นพบสิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้มองเห็นและตระหนักในคุณค่าของ
 วัฒนธรรม และเกิดความภาคภูมิใจและรักท้องถิ่นของตนตามมาในที่สุด (วิมล
 คำศรี 2522 : 75 - 80) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้นิยมวิชาทางคหิณ
 วิทยาทั่วไป การมองเห็นคุณค่าจึงเป็นคุณสมบัติที่สนับสนุนปลูกฝัง อย่างยิ่ง ทั้งนี้
 เพราะสอดคล้องกับกฎการทำงานให้สำเร็จ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ขิทธิบาทสี่
 ในพุทธศาสนาซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ(ความพอใจ) วิริยะ(ความเพียร) จิตตะ
 (ความใส่ใจ) และวิมังสา(ความไตร่ตรอง) การทำงานใดๆให้สำเร็จ จะขาด
 ความรักความพอใจในสิ่งนั้นไม่ได้

ข้อที่ผู้ทอบแบบสอบถามเห็นด้วยระดับมากที่สุดอีกข้อหนึ่งคือ เห็นด้วยกับ
 การที่ครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะได้รับการสนับสนุนให้เข้าศึกษา
 อบรมเป็นพิเศษทางด้านคติชาวบ้านอีสาน ตลอดจนระเบียบวิธีในการศึกษารวบรวม
 ข้อค้นพบนั้นนอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความต้องการจะเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ
 และบทบาทของครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นว่า
 ครูภาษาไทยไม่ได้รับความรู้ทางคติชนวิทยาอีสานจากสถาบันการศึกษาเล่าเรียน
 มาอย่างเพียงพอที่จะสามารถทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้อง
 กับผลการวิจัยของวิมล คำศรี เรื่องการสอนคติชนวิทยาในวิทยาลัยครูภาคใต้
 (2522 : 37 - 54) ที่พบว่า นักศึกษาครูที่เรียนคติชนวิทยาส่วนใหญ่เห็นว่า
 หลักสูตรวิชาคติชนวิทยาไม่สอดคล้องกับเวลาเรียน ผู้สอนมักใช้วิธีสอนแบบบรรยาย

และบอกจ^กเป็นต้น นักศึกษาไม่ได้แสดงออกและฝึกปฏิบัติจริงเท่าที่ควร ผู้สอนไม่ค่อยใช้อุปกรณ์การสอนนอกจากตำราเรียน ทดสอบบ่อยครั้งและน้อยแบบเกินไป ไม่พยายามที่จะให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมที่มีอยู่ก็มักจะเป็นกิจกรรมสำหรับครูอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิมากกว่ากิจกรรมสำหรับนักศึกษา เป็นคน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการไม่มีประสิทธิภาพในการให้ความรู้ความสามารถในทางคหิชนวิทยาเท่าที่ควร นอกจากนี้การที่ครูเห็นด้วยมากที่สุดในข้อนี้ก็ยังสะท้อนให้เห็นชัดว่า ครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือขาดการศึกษอบรมเพิ่มเติมอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องเมื่อมาทำการสอนแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับการค้นพบของ กมล รอดคล้าย (2525 : 70) ที่ว่าครูภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาภาคใต้ยังขาดความรู้และประสบการณ์ด้านวัฒนธรรม และไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้ได้เข้ารับการอบรมด้านวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงวัฒนธรรมโดยส่วนรวม และวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย และสอดคล้องกับ อุดมวรรณ ภาควานันท์ (2524 : 62) ที่ได้ตั้งข้อสังเกตไว้เช่นกันในท้ายเรื่องการวิจัยเรื่อง "การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครราชสีมา" ว่า ควรจัดให้มีการอบรมความรู้ในวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ครูได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การที่ผู้ใดจะมีบทบาทในการถ่ายทอดสิ่งไรให้แก่ผู้อื่น นอกจากจะมีความรู้ในการถ่ายทอด และมีสิ่งที่จะถ่ายทอดแล้ว ผู้ทำการถ่ายทอดยังคงมีความรู้ความชำนาญในสาขานั้นๆด้วย ทั้งนี้ยืนยันโดยผลการทดลองของชู(Choo 1964 : 1 - 20) และ อรอนสันและคณะ (Aronson and others (1963 : 31 - 36) ที่สรุปว่า ผู้ชำนาญงานย่อมเป็นที่น่าเชื่อถือ และสามารถชักจูงให้ผู้อื่นเชื่อตามมากกว่าผู้ที่ไม่ชำนาญงาน ดังนั้นหากประสงค์ให้ครูภาษาไทยได้มีบทบาทในการอนุรักษ์และสืบทอดคหิชนชาวบ้านแล้ว จึงพึงให้ครูภาษาไทยได้มีโอกาสฝึกฝนอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการแสดงกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานให้เป็นที่ประจักษ์เพื่อจะได้เป็นผู้รู้ผู้ชำนาญอันควรแก่การรับถ่ายทอดเชื่อถือของผู้รับการถ่ายทอดด้วย

วิธีการอื่น ๆ ที่เหมาะสมแก่ภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการที่จะมีบทบาทในการอนุรักษ์และสืบทอดคตินานบ้านอีสาน ด้านการอนุรักษ์ (รวบรวมและศึกษา) ได้แก่ การสนับสนุนให้ครูภาษาไทย รวมทั้งหมวดภาษาไทย ได้ทำการสำรวจหรือรวบรวมโบราณหรือหนังสือต่าง ๆ แล้วนำมาชำระศึกษาวิจัย ให้มีโอกาสดำเนินการร่วมกับกลุ่มหรือสมาคมที่ท้องถิ่นเพื่อรวบรวมหรือศึกษาวิจัย เกี่ยวกับคตินานบ้านอีสาน ทำหมวดภาษาไทยให้เป็นศูนย์รวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย คตินานบ้านอีสานและฝึกฝนอบรมครูภาษาไทยเกี่ยวกับศิลปะการแสดงและการประดิษฐ์ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น ตลอดจนให้มีโอกาสได้ศึกษาและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับท้องถิ่นอื่น

2.2 ด้านการสืบทอด (ส่งเสริม เผยแพร่และเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน) ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมากที่สุดกับคำกล่าวของนักคตินานวิทยาที่ว่า หากไม่อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านแท้ ๆ ไว้แล้ว จะทำให้ชาติต้องสูญเสียความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไปในที่สุด ความเห็นนั้นนอกจากจะสอดคล้องกับความเชื่อทางคตินานวิทยาดังกล่าวในกระทู้คำถามแล้ว ยังสอดคล้องกับหลักวิชาการสาขาอื่นๆ อีกด้วย นักมานุษยวิทยาเห็นว่าวัฒนธรรมเป็นลักษณะพลวัต (Dynamic) คือมีการเปลี่ยนแปลงตามสิ่งแวดล้อม บุคคลในสังคมอาจจะยอมรับวัฒนธรรมใหม่ได้ ทั้งนี้โดยเลือกเอาแต่สิ่งที่เหมาะสมมาปรับปรุงวัฒนธรรมของตน ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลในสังคมยอมรับวัฒนธรรมใหม่ทั้งหมด ก็จะไม่เหลือวัฒนธรรมเดิมอยู่เลย (มองพันธุ มณีรัตน์ 2521 : 7) นักสังคมวิทยาท่านหนึ่งเห็นว่า ความเป็นอยู่ของชาวชนบทขึ้นอยู่กับภูมิประเทศและถิ่นฟ้าอากาศ อาชีพและเวลาของการทำงานขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ต้องเอาแรงเข้าต่อสู้เพื่อให้พืชพันธุ์ธัญญาหารมา อาชีพชนบทผูกพันอยู่กับเกษตรกรรม กิจกรรมต่าง ๆ จึงเป็นไปในแนวเดียวกัน แบบเดียวกันและมีขอบเขตจำกัด (ประสาธน์ หลักศิลา 2514 : 268) ดังนั้นหากสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศและอาชีพไม่เปลี่ยนแปลง และไม่ได้รับการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรม จะทำให้วัฒนธรรมชาวชนบทเปลี่ยนแปลงช้า นักมานุษยวิทยาแต่เดิมนิยมศึกษาเกี่ยวกับชนชาติ ล่าหลังหรือป่าเถื่อน เพราะชนชาติเหล่านั้นไม่มีความก้าวหน้าแห่งวิวัฒนาการ เชื่อชาติหรือวัฒนธรรมจึงคงอยู่ในสภาพเดิมหรือถ้าจะมีการเปลี่ยนแปลงก็อย่างเชื่องช้าไม่ก้าวหน้าไปไกล แต่ต่อมาวิชามานุษยวิทยาได้ขยายวงการศึกษา

ค้นคว้าให้กว้างขวางออกไปถึงชนชาติที่เจริญด้วย แต่จำกัดอยู่เฉพาะหมู่มชนที่เรียกว่า ชาวบ้าน เพราะชาวบ้านรักษาความคิดเห็นและจารีตประเพณีเดิมไว้ได้นานกว่า ชาวกรุงชาวเมือง (พระยาอนุমানราชชน ม.ป.ป. : 2 - 3) อย่างไรก็ตามก็คตินักจิตวิทยาท่านหนึ่งภายหลังสนใจวิชามานุษยวิทยาด้วย กล่าววา ชนบทรรมนิยมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ของชาวบ้านนั้นวันแต่ละจะหมดไป ทั้งนี้เพราะว่าทั่วโลกมีการติดต่อ กันรวดเร็วขึ้น ชาวบ้านแม้จะอยู่ไกลสักเพียงไร ก็ยอมจะกลายเป็นชาวเมืองชั้นลัก วันหนึ่ง (ประมวญ ดิศคินสัน 2521 : 16) การเป็นชาวเมืองก็คือการรับวัฒนธรรม อย่างใหม่นั้นเอง ซึ่งนับวันแต่ละจะเพิ่มขึ้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพเรื่อยไป หากไม่ รับผิดชอบและสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านแท้ ๆ ไว้แล้ว ชาติยอมจะสูญเสียความเป็น เอกลักษณะทางวัฒนธรรมไปในที่สุดอย่างแน่นอน การที่ครูภาษาไทยมีความเข้าใจ อย่างถูกต้องในหลักวิชาการ เช่นนี้ ย่อมเป็นศักยภาพมูลฐานที่เป็นประโยชน์แก่การ อนุรักษ์และสืบทอดคคิชาวบ้านสืบไป

วิธีการที่เหมาะสมอื่น ๆ ของครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการสืบทอดคคิชาวบ้านอีสานคือ ให้ครูภาษาไทยได้มีโอกาสจัดกิจกรรมคคิชาวบ้าน อย่างสม่ำเสมอ ให้ครูภาษาไทยที่มีความรู้ความสามารถทางกิจกรรมคคิชาวบ้านได้ มีโอกาสฝึกอบรมแก่ชุมชนทั้งในและนอกเวลาเรียน นำผลิผลของครูและชาวบ้าน ออกจำหน่ายหรือเผยแพร่โดยวิธีการต่าง ๆ และสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือ วิทญู โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง ฯลฯ ตลอดจนจัดผดิตรายการดังกล่าวไว้เป็นศูนย์ รวมการศึกษาวิจัยทางคคิชาวบ้าน จัดอบรมเยาวชน ฝึกหัดสามเณร ตลอดจนผู้นำชุมชน ต่าง ๆ ให้เข้าใจและเห็นคุณค่าของคคิชาวบ้าน รวมมือกับครูในหมวดวิชาอื่นในการ สอดแทรกคคิชาวบ้านอีสานในการเรียนการสอน เป็นที่ปรึกษาชมรมหรือชุมนุมที่เกี่ยวข้อง กับการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้โอกาสได้ไปศึกษาอบรมเพิ่มเติมทางคคิชาวบ้านหรือ เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมายบรรยายเป็นครั้งคราว ส่งเสริมสนับสนุนให้มีเนื้อหาวรรณกรรม ท้องถิ่นในแบบเรียนภาษาไทย เพิ่มหนังสืออ่านนอกเวลาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นให้มากขึ้น ให้จัดทัศนศึกษาหรืออยู่ค่ายพักแรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้ได้มีโอกาสร่วมหรือเป็นกรรมการในงานประเพณีท้องถิ่น ทั้งงานส่วนรวมและ ส่วนบุคคล ให้มีบทบาทในการรวมกลุ่มคิดป็น ผู้ประดิษฐ์ศิลปหัตถกรรมหรือผู้ชำนาญ วัฒนธรรมท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ ตลอดจนผู้สนใจเพื่อยกระดับศักยภาพด้านต่าง ๆ

และจัดกิจกรรมเชิงรุกเกี่ยวกับศิลปิน นักประดิษฐ์หรือนักค้นคว้าที่ภาคีชาวบ้าน
ทดลองจนหาทางส่งเสริมสนับสนุนผู้มีความสามารถดังกล่าวแต่ยากไร้ ให้ได้ยังชีพ
ได้ตามควรแก่สภาพ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานอื่น ทั้งของราชการและ
เอกชนเพื่อให้งิจกรรมการอนุรักษ์และสืบทอดคหิชาชาวบ้านอีสานด้านต่าง ๆ มีประ
สิทธิภาพ

ตอนที่ 3 ปัญหาหรืออุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า สาเหตุที่ครูภาษาไทยในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือไม่สามารถบีบบบาทในการอนุรักษ์และสืบทอดคหิชาชาวบ้านอีสาน
ได้เต็มที่เพราะว่าขาดงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลพบของ บำรุง สุขพรรณ
(2525 : 52) และกมล รอดคล้าย (2526 : 70) ส่วนข้อมูลพบที่ว่า ครูขาด
ความรู้ ประสบการณ์ แหล่งค้นคว้าศึกษา ตำรา วัสดุอุปกรณ์และการอบรมทางวัฒนธรรม
งานในหน้าที่และภาระส่วนตัวมากทำให้ไม่มีเวลาพอ เศรษฐกิจวิกฤติหัว
หลักสูตรไม่เอื้ออำนวย นักเรียนและผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ ไม่สนับสนุน ทุก
ประเด็นที่กล่าวมาสอดคล้องกับข้อมูลพบของกมล รอดคล้าย(2526:70) นอกจากนี้
คือหน่วยงานอื่นไม่เห็นความสำคัญ จึงไม่สะดวกในการประสานงาน ข้อมูลพบนี้
สอดคล้องกับข้อมูลพบของบำรุง สุขพรรณ(2525:52) ส่วนการขาดครู ivenนำทาง
ทดลองจนเพื่อนร่วมงานและผู้บริหารเอง เด็กไม่ เห็นความสำคัญ สอดคล้องกับการวิจัย
ของธีระ บุญเจริญ และคณะ(2525:115)

การแก้ปัญหาทำได้โดยรัฐเข้ามาเป็นส่วนเกี่ยวข้องด้วยการจัดสรร
งบประมาณให้เพียงพอและ/หรือกระตุ้นให้เอกชนเห็นความสำคัญเพื่อการสนับสนุน
ปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู จัดอบรมครูภาษาไทยและดูแลผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ
และต่อเนื่อง ปรับปรุงหลักสูตรด้านเนื้อหาให้สอดคล้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรม
ท้องถิ่นและด้านเวลาเพื่อให้ครูได้มีเวลาในการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพิ่มสวัสดิ
การครู และหาวิธีปรับปรุงทัศนคติเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ระดับจังหวัด ส่วน
วิธีการแก้ปัญหาตัวครูเองนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับ กมล รอดคล้าย
(2626 : 80) ว่า การให้ครูภาษาไทยไว้รวมกลุ่มกันทั้งเพื่อศึกษาและทำงาน
จะสามารถลดอุปสรรคลงได้มาก กล่าวคือประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย การติดต่อ

ประสานงานสะดวกขึ้น ลดปัญหาทัศนคติเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนเป็นการระดมสมอง และกำลังกายทำให้ทำงานสำเร็จเร็วขึ้น คุณภาพสูงขึ้นซึ่งจะเป็นตัวสร้างศรัทธาแก่ มหาชนเพื่อความสะดวกในการหากำลังสนับสนุนทั้งทางด้านกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ อันเป็นการพยายามใช้แต่ข้อดีอุปกรณ์ในท้องถิ่นจะช่วยให้ประหยัดได้ มาก วิทยากรในท้องถิ่นนั้นหากเราเข้าใจเพียงพอแล้วจะมีปัญหาน้อยมาก ซึ่ง วรรณี คีวกุล (2524 : 49) พบว่า "เท่าที่ได้เชิญแล้วปรากฏว่าล้วนแต่ยินดีที่ได้มี โอกาสเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน" และวิมล คำศรี (2522 : 83) ก็กล่าวทำนอง เดียวกันว่า "โดยธรรมชาติของศิลปินย่อมพอใจที่จะแสดงออก เพื่อโฆษณาตนเอง การเชิญมาเป็นวิทยากรในสถานศึกษา นอกจากจะเป็นการให้เกียรติแก่เขาแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงให้เขาไปพร้อม ๆ กันด้วย" ดังนั้นหากครูภาษาไทยใช้ ความพยายามให้ถึงที่สุดแล้ว หนทางที่จะเพิ่มบทบาทในการอนุรักษ์และสืบทอดคหิชา บ้านจะแจ่มใสขึ้นมากทีเดียว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใครขอเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ศูนย์วัฒนธรรมในระดับจังหวัดควรแยกออกเป็นหน่วยงานอิสระ มีผู้ ชำนาญและมีทัศนคติที่รับนิชอบโดยไม่มีงานประจำอย่างอื่น ศูนย์นี้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ประสานงาน รวบรวมศึกษาวิจัยงานวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นแหล่งวิชาการ เพื่อการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น
2. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติพึงประสานงานกับกระทรวง ทบวงกรมอื่น ๆ ทำการอบรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน พัฒนาการ อนามัยตำบล ศึกษสามเณร ตลอดจนผู้นำอื่น ๆ ในท้องถิ่นให้เห็นความสำคัญ ทำการอำนวยความสะดวก หรือ รวบรวมศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. รัฐควรเพิ่มงบประมาณด้านการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้มากขึ้น
4. ควรนำเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น บรรจุในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ

5. หน่วยงานที่รับผิดชอบทางวัฒนธรรม ควรมีโครงการอบรมว่าด้วยวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา สื่อมวลชน ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ตลอดจนประชาชนทั่วไปอย่างเร่งด่วนและกว้างขวางทั่วถึง

6. ในการอบรมทางวัฒนธรรมควรชี้ให้ผู้เข้ารับการอบรมเห็นถึงความแตกต่างของพื้นฐานวัฒนธรรมระหว่างซีกโลกตะวันออกและตะวันตกอย่างชัดเจน ซึ่งให้เห็นความเหมาะสมและไม่เหมาะสมของวัฒนธรรมดังกล่าว

7. การพัฒนาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นจะสำเร็จได้ยาก หากท้องถิ่นทางไกลยังคงอดอยากยากไร้และไม่ได้รับความสะดวกสบายทั้งทางวัตถุและจิตใจในระดับหนึ่ง เพราะทำให้ผู้คนอพยพเข้าเมือง แล้วจะไปรับวัฒนธรรมที่ไม่พึงประสงค์และเกิดทัศนคติไม่ดี ต่อท้องถิ่นตน ดังนั้นควรพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นจนभवทควบคุมไปด้วย

8. กิจกรรมประกวดทางวัฒนธรรมควรขยายเนื้อหากว้างขวางออกไปถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งให้สมาชิกเสนอและแพร่กระจายให้ทุกท้องถิ่น

9. ควรเร่งการประชาสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมให้กว้างขวางและมีความถี่มากขึ้น ทั้งนี้เพราะมีนักวิชาการจำนวนมากกล่าวว่า การประชาสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมยังอ่อนมาก เฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นยิ่งสื่อสารในวงจำกัดมาก

10. ให้ความสำคัญแก่การศึกษาวิจัยทางวัฒนธรรมให้ทัดเทียมกับการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์

11. รัฐควรทบทวนวิธีการพัฒนาประเทศแบบมุ่งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่แบบตะวันตกอย่างที่ใช้อยู่ พร้อมทั้งพิจารณาหาตัวชี้วัดความเจริญที่พึงประสงค์และเหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมไทย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยบทบาทของครูในสายวิชาอื่น สถานศึกษาระดับอื่น ภูมิภาคอื่น และบุคคลอาชีพอื่นต่อไป

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการแยกศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดให้เป็นหน่วยงานอิสระ ให้มีเจ้าหน้าที่ประจำ โดยมีได้รับผิดชอบงานประจำอย่างอื่น
3. ควรวิจัยบทบาทของวัฒนธรรมต่อการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศ
4. ควรให้มีการศึกษาวิจัยทางคติชนวิทยาให้ครบทุกท้องถิ่นและกลุ่มวัฒนธรรมย่อย ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการค้นคว้าศึกษาต่อไป
5. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลการใช้วิธีการพัฒนาประเทศแบบตะวันตกต่อการทำลายวัฒนธรรมไทย
6. การศึกษาวิจัยหาเครื่องมือซึ่งความเจริญที่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย